

El protestantisme

Acabem l'any amb aquest Quadern sobre el Protestantisme s, a propòsit de la passada celebració o commemoració del 500 Aniversari de l'inici, el 31 d'octubre de 1517, de la Reforma. Una realitat, la *protestant*, present en la nostra societat, encara que sembla que no ho està.

Volíem poder llegir i oferir articles escrits per cristians i cristianes d'aquesta confessió. Articles com ara el de la pastora Ruth Giordano parlant de la identitat teològica i de creences del protestantisme, al voltant dels conceptes clau "*Solus Christus, sola gratia, sola fide, sola scriptura*". O com el de Josep Borràs, qui repassa la vida i obra del menorquí Francesc Tudurí de la Torre, fundador de la primera església reformada als nostres territoris, fa més de 150 anys. Igualment, Marta López ens presenta una interessant consideració sobre l'ecumenisme vist des de l'òptica protestant, mentre que Enrique Mota ens ofereix una penetrant reflexió sobre la presència i percepció pública d'aquesta confessió cristiana, i Noemí Cortés escriu sobre el sentit de la prioritat que els reformadors donaren al coneixement personal dels textos bíblics. Tanca el Quadern l'entrevista amb Daniel Giralt-Miracle, qui ens restitua davant la història recent i les perspectives de futur del protestantisme en el nostre context.

De segur que la lectura d'aquests textos no deixarà indiferents els nostres lectors.

La identitat teològica i de creences del protestantisme

Ruth Giordano

La identitat teològica del protestantisme té la seva arrel en la identitat teològica del cristianisme. És cert que la Reforma de Luter va marcar un tret diferencial sobretot en la capacitat de transmissió fet-lo senzill i pedagògic, tenint com a única guia la Bíblia. No és fàcil resumir una identitat teològica en un article, però intentaré ser el més pedagògic i succinta possible com a bona pastora protestant. Espero fer entenedora la lectura.

La base: la Paraula, la Bíblia

Si hi ha un detall que ha distingit el poble protestant/evangèlic és, precisament, la Bíblia. La Bíblia és el llibre en què Déu s'ha revelat a l'home; per això, continua sent el text bàsic dels cristians i, en especial, dels protestants, ja que és la Paraula de Déu feta accessible a l'home, com a guia i base. Per a la vida és l'única norma de fe i conducta.

Cal comprendre que no es tracta d'un llibre caigut del cel, sinó d'una col·lecció autoritzada de llibres que han estat escrits al llarg de mil anys de diferència per persones diverses, en contextos distints i estils diferents. Precisament, la paraula *Bíblia*, que ve del grec, significa 'els llibres', i la seva formació ha estat lenta.

Els protestants/evangèlics creiem que la Bíblia és Paraula inspirada per Déu que obra en l'ésser humà a través de l'Esperit. Dins de les diferents denominacions protestants/evangèliques hi ha matisos diferents a l'hora d'entendre la inspiració de la Bíblia. Podem divergir en el significat de la inspiració, si Déu va inspirar els autors o directament les paraules, però allò que és fonamental per a totes les denominacions és el fet de relacionar tots els aspectes de la fe amb el testimoni bíblic. Justament, el concepte que va imprimir Luter és el que ens continua unint a tots els protestants: *Sola Scriptura*, la Paraula i només la Paraula és la que ens fa conèixer, entendre i executar el propòsit de Déu per a la nostra vida. És per això que una de les pràctiques transversals en qual-sevol de les esglésies protestants és i continuarà sent l'estudi de la Paraula.

La convicció: la fe en Déu. El Déu en qui creiem. Quan diem que creiem en alguna cosa estem dient, en realitat, que creiem que aquella cosa existeix. No intentem explicar-ne l'existència. Senzillament en parlem, des de la convicció que hi és, i això és la fe.

Precisament per això, la Bíblia no intenta en cap moment explicar l'existència de Déu, la dóna per suposada. Perquè alguna cosa existeixi s'ha de poder anomenar, encara que no la vegis, com el vent o l'aire, però si els sents, els experimentes. Així és el Déu en què creiem: no el podem representar, ni definir, perquè és infinit, però sí que el sentim i l'experimentem i l'anomenem. Els noms de Déu utilitzats a la Bíblia són derivats d'accions, de la manera com Déu es manifesta, però hi ha una expressió: «Jo sóc el qui sóc» (Ex 3:14), ja sigui en present, futur o passat, que dóna el nom de Déu, Jehovà. Això és el que significa aquesta paraula jueva, 'Jo sóc el qui sóc', l'únic nom que no és derivat d'una acció, sinó de l'essència de Déu.

El Déu tres en U. Es fa imprescindible començar afirmant que el Déu personal en qui creiem és Pare, Fill i Esperit Sant. Aquí topem amb una de les veritats més desconcertants i difícils d'entendre del cristianisme: el concepte de la Trinitat.

El Déu Pare: quan parlem del Pare, pensem en el Totpoderós creador del cel i de la terra i, de fet, així mateix està escrit en el Credo dels Apòstols. Què significa, exactament, aquest concepte de

Pare Totpoderós i creador? És evident que és la primera persona de la Trinitat la que ha creat el món i tot l'univers i cadascun de nosaltres, però el concepte de Pare no va relacionat amb la creació com un concepte universal, sinó que va relacionat amb el Fill Unigènit i amb aquells que volen ser fills seus. En el Nou Testament es repeteix molt el fet que el Pare estima el Fill, i a través de la gràcia estima els homes. Aquest concepte de relació Pare-Fill, Pare-fills, és el que marca la gran diferència de la imatge de Déu, ja que el Déu Pare és el Déu que ha decidit estimar i relacionar-se amb si mateix però també amb les persones que ell ha creat.

El Déu Fill: quan anomenem Jesús, que literalment significa 'Déu salva', estem anomenant la segona persona de la Trinitat que és la que ha fet possible la salvació de l'home, la salvació del seu pecat i, per tant, la possibilitat de restablir la relació amb Déu. El Fill és el que fa personal i possible la relació entre Déu i els homes, relació que s'havia trencat després mateix de la creació.

El Déu Esperit Sant: l'Esperit Sant és la tercera persona de la Trinitat i, possiblement, la menys visible però la més sentida. Ha estat present des de la creació del món, i el mateix Jesús va dir abans d'anar-se'n que no ens deixaria sols, sinó que ens enviaria el Defensor, el Consolador. Quan una persona es penedeix dels seus pecats davant del Déu Pare i accepta l'obra del Crist en la Creu, és l'Esperit Sant qui ve a fer part de la seva vida i el guia. És la presència activa de Déu en la vida dels homes.

El motor: la gràcia de Déu capaç de transformar la vida de les persones

Curiosament, el concepte de la gràcia de Déu és el que distingeix el cristianisme de tota altra religió, ja que ningú mai no s'ha atrevit a dir una cosa tan contrasentit. I és que la gràcia de Déu ve a dir: «no hi ha res que puguis fer perquè Déu t'estimi i accepti com ets, però és que no hi ha res que puguis fer o hagis fet perquè Déu deixi d'estimar-te» (Rm 5:20-21). En definitiva, per la gràcia Déu estima cada persona, perquè així ho vol, no té res a veure amb el comportament de la persona, tots som mereixedors de la gràcia de Déu, siguis qui siguis, i només cal acceptar-la. No és el que l'home pot fer, sinó el que Déu ha fet!

Aquest concepte de la gràcia és el que va colpir Luter fa 500 anys i és el que continua colpint cada persona que es confessa seguidor de Jesús, acceptant la seva obra salvífica en la creu.

Aquest és el primer gran contrasentit de la gràcia de Déu, Jehovà, el que era, és i serà, l'Etern, ha decidit crear la humanitat lliure i independent, i mantenir-hi una relació paternofilial, això sí, amb aquells que voluntàriament l'accepten.

Déu crea l'home, crea el gènere humà i el més important és que cada individu té la capacitat per relacionar-se amb si mateix, amb els altres, amb l'entorn i amb Déu. És realment interessant que en el nostre món només l'home és capaç de viure aquestes relacions, a imatge de Déu, i també és capaç de trencar-les amb molta facilitat. Això és la conseqüència del pecat. La paraula *pecat* (*hamartia*) significa literalment 'errada, no aconseguir un objectiu'. L'home que havia estat creat per relacionar-se amb Déu, decideix no aconseguir aquest objectiu i dona l'esquena a Déu. L'home és lliure per escollir com vol viure la seva vida, com vol relacionar-se amb si mateix, amb els altres, el seu entorn i amb Déu. Quan parlem de pecat no estem parlant de diferents formes de fer o actuar, sinó d'una actitud, d'errar, de fallar en l'objectiu per al qual estàs designat, i això es produeix ja sigui en relació a un mateix, amb els altres i, especialment, amb Déu (Rm 3:23). Aquesta realitat del pecat és la que fa que Déu posi en marxa el seu pla més difícil d'entendre humanament: la gràcia. Déu decideix voluntàriament donar una alternativa a aquells homes i dones que volen restablir la seva relació amb Ell. I ho fa d'una manera que, per al raonament humà, és pura bogeria: la salvació i la justificació. Déu diu que l'única manera de restablir aquesta relació trencada és reconeixent el nostre pecat, aquesta condició d'haver errat en relació al propòsit per al qual hem estat creats, i acceptar de forma gratuïta la salvació que en ofereix la mort de Jesús en una creu. Només així podem ser realment justificats.

Perquè la gràcia es pugui fer efectiva només cal que l'home accepti la seva condició de pecador i se'n penedeixi (Mc 1:14-15). Així doncs, tots aquells que accepten que són injustos i que necessiten ser salvats i fets justos per Jesús, esdevenen automàticament fills de Déu i seguidors de Jesús i entren a formar part de l'església universal. La paraula *ekklesia* significa literal-

ment 'assemblea'. Podríem dir que l'església universal és el Poble de Déu, que es reconeix seguidor de Jesucrist, sent ell l'únic Senyor de l'església, on totes les persones són iguals i fan part del mateix cos, guiats per l'obra de l'Esperit Sant, per portar endavant l'obra missionera d'expandir el Regne de Déu. Aquesta església universal es fa visible arreu del món en l'església local, on com en el Nou Testament es mostra de formes molt plurals, en organització, contextualització teològica i metodologies, però sempre dins d'aquest concepte d'unitat.

Un dels pilars més renovadors de la reforma i que mantenim avui totes les esglésies protestants/evangèliques és, precisament, el concepte de *sacerdoci*, ja que Luter va arribar a redescobrir el concepte de sacerdoti universal en la seva dimensió pràctica per a la constitució de l'església. Literalment, un sacerdot és un «administrador, transmissor del que és sagrat», però és cert que aquest concepte en la majoria de les religions ha anat evolucionant com algú que fa d'intermediari entre Déu i els homes. Però el NT deixa molt clar que només hi ha hagut un únic summe sacerdot entre Déu i l'home: Jesucrist (He 4:10). Per una altra banda, cada creient, cadascú que ha acceptat l'obra del Crist, esdevé per la fe sacerdot, un transmissor de la fe (1 Pe 2:5-9). Aquesta universalitat del sacerdoti dins del si de l'Església protestant és el que ha fet que denominacions com els Metodistes o Baptistes o l'Exèrcit de Salvació reconeixin plenament en tots els seus ministeris, inclòs el de la pastoral, dones i homes.

Unes paraules breus per finalitzar

La teologia massa vegades és dura i difícil, però el que creiem és senzill. Tant que, com deia Jesús, fins i tot els nens ho poden entendre. Les biblioteques estan plenes de tractats teològics, però com a pastora protestant no puc fer altra cosa sinó animar a llegir la Bíblia i arribar cadascú a les seves pròpies conclusions, per un mateix. Bona lectura!

Francesc Tudurí de la Torre: el personatge i la seva obra

Josep Borràs

Neix a Maó, Menorca, el 10 d'agost de 1826, en el si d'una coneguda família burgesa dedicada a la construcció de vaixells. L'economia familiar li permeté viatjar per Europa i Amèrica. D'aquests viatges tornà amb una nova fe, el protestantisme, amb el domini de l'anglès i el francès, i amb els contactes que li permetran, un cop tornat a Maó, arribar a ser vicecònsol de l'Argentina i cònsol de Veneçuela.

La seva vida personal no fou fàcil. Enviudarà de jove de la seva primera muller, Teresa Calopa, amb qui tingué la seva única filla, Teresa, nascuda a Barcelona. Tornat a Maó, l'any 1860 es casarà amb la maonesa Caterina Guillaume Mercadal, amb qui no tindrà fills. Morirà a Barcelona el 14 de febrer de l'any 1898, a l'edat de 72 anys.

Els primers temples i escoles protestants

Tudurí arriba a Maó convertit al protestantisme. L'any 1860 començarà a escampar la seva nova fe entre els conciutadans, reunint-se per cases particulars fins que les llibertats derivades de la Revolució Gloriosa de l'any 1868 li permeteren fundar la Sociedad Evangélica Libre de Mahón i obrir una capella en un edifici ubicat al carrer de Gràcia, números 71 i 73, el 8 de novembre d'aquell any. Es dona la circumstància que serà la primera capella protestant de l'Estat espanyol. El primer culte comptà amb la presència de William Green, qui predicà sobre l'evangeli

de Joan 3:3. D'aquest fet inaugural, se'n va fer ressò la premsa local progressista. L'esmentat Green era un enginyer civil britànic que havia vingut a Espanya a treballar en la instal·lació del ferrocarril a Andalusia. L'any 1863 s'establí a Mallorca per a treballar en la dessecació de l'Albufera del Nord, i col·laborà en l'entrada del protestantisme a la major de les Balears. Visità amb freqüència Menorca per ajudar Tudurí de la Torre en la seva incipient obra; també, i de manera important, en el seu finançament. Com a part de la seva obra, Tudurí obrí una escola per a persones sense recursos annexa a la capella. Començà al novembre de 1868 amb 8 alumnes, arribant l'any 1870 a atendre'n 275. Davant el creixement numèric tant de l'escola com dels assistents a la capella, al voltant de tres-cents en aquells moments, projecta un nou local al carrer de Sant Lluís Gonçaga que havia de tenir espai per a 400 persones al temple i una escola que ampliés l'espai de la del carrer de

Gràcia. Per això compra un edifici de l'esmentat carrer, número 2. Finalment, l'any 1871 trasllada el temple del carrer de Gràcia al nou edifici. Sense tancar la primera escola, n'obre una de nova a aquest local.

Fins ara havia finançat el seu projecte amb el seu patrimoni, amb l'ajuda inestimable de W. Green i dels metodistes britànics, mitjançant William T. Brown. Coneixedor aquest de l'obra de Tudurí, a principis de l'any 1871 inicien una correspondència que acabarà amb la visita de Brown a Maó a l'agost de 1871. Tudurí signa un acord amb els metodistes anglesos de Brown per fer servir la litúrgia metodista a la seva església i a les seves escoles. A canvi, la Societat Missionera Metodista es compromet a aportar-hi 700 lliures anuals. Tudurí, però, no es mantindrà fidel als metodistes i aquest mateix any sol·licita l'admissió de la Sociedad Evangélica Libre de Mahón al Consistori de la Iglesia Cristiana Española, que reunia la majoria d'esglésies evangèliques que anaven sortint a tot l'Estat. El 1872 s'accepta la seva proposta i és ordenat pastor; celebra el seu primer Sant Sopar el 4 de maig.

El cementiri d'en Gravat

L'any 1872, Francesc Tudurí de la Torre i Francisco Foces sol·liciten a l'Ajuntament de Maó la creació d'un cementiri civil, obligatori amb la legislació promoguda a la nova etapa polí-

tica. L'Ajuntament contesta que no disposa de finançament per complir aquesta obligació, però que tenen permís per si ells el volen edificar, sempre que compleixi les normatives sanitàries imperants. Uns mesos després mor una nena, filla de membres de la comunitat evangèlica maonesa, i se li denega sepultura al cementiri catòlic, l'únic existent a la ciutat. Amb l'ajuda del governador civil, la nena és finalment enterrada al Cementiri Britànic, a la riba nord del port de Maó. Tudurí, decidit que no torni a passar una cosa així, cedeix un petit terreny de la seva propietat als voltants de Trepucó, a prop de Maó, que serveixi com a cementiri per a tots aquells que són rebutjats al catòlic: protestants, no creients, maçons, suïcides, etc.

El cementiri en qüestió va ser conegut com a Cementiri d'En Gravat, el malnom de la família Tudurí, Cementiri dels Protestants o Cementiri dels Dissidents. No funcionà gaires anys, doncs el 1882 s'obrirà el Cementiri Civil de Maó, que romandrà separat del catòlic fins als primers anys setanta del segle XX. Avui encara es pot veure el terreny que un dia fou el Cementiri d'En Gravat en un estat lamentable d'abandó.

Francesc Tudurí de la Torre, obra periodística i de traducció

Una inquietud més de Tudurí derivà de la importància que veié en la premsa periòdica escrita. Així, al mes de setembre de 1869 publica el primer número del *Boletín Balear de la Sociedad Evangélica Libre de Mahón*, que anirà sortint mensualment fins al mes de març de 1870, un total de set números, els quals li serviran per presentar la seva fe i la seva obra, defensar-les davant els atacs del catolicisme i connectar la comunitat maonesa amb el que estava passant en altres punts de l'Estat pel que fa al naixent protestantisme. Tudurí farà d'aquest mitjà mensual un portal

de transparència sobre la gestió econòmica de l'església. Ell mateix hi col·laborarà com a autor i com a traductor d'articles apologetics de procedència anglesa per als joves protestants. Sabem també que l'any 1882 va començar a publicar *El Recopilador Cristiano*, del qual no tenim més informació. Finalment, tenim notícies de la seva activitat com a traductor de l'anglès de nombrosos tractats i material evangèlic destinat després als països d'Amèrica Llatina.

El final de l'obra de Tudurí de la Torre

L'any 1874, el Sínode de Sevilla de l'ICE expulsa Tudurí del seu si al·legant manca de subjecció a les autoritats eclesiàstiques, col·laboració amb els anglicans, no conformitat amb els estatuts de la Unió d'Esglésies, etc. Els problemes econòmics acaben ofegant l'obra de Tudurí. La majoria de membres que li quedaven seguiran la pràctica de la seva fe amb els metodistes, els quals continuaran l'obra protestant a Menorca fins als nostres dies. Sembla que els anys 80 i 90 del segle XIX els passà Tudurí a cavall entre Maó i Barcelona, on treballà de mestre d'una escola laica i participà en els inicis de l'obra protestant a Santa Perpètua de la Moguda.

Conclusió

Si bé la seva vida serà polifacètica (pastor, maçó, mestre, polític republicà), sempre destacarà per haver estat el primer a obrir una capella protestant a l'Estat espanyol en l'anomenada Segona Reforma el dia 8 de novembre de 1868.

L'ecumenisme des del protestantisme. Hi ha un espai comú dels cristians?

Marta López Ballalta

Parlar d'ecumenisme significa, en primer terme, assumir que la realitat d'aquest és diversa, ho és en els territoris i ho és també en i entre les diferents confessions; en segon terme, també haurem de tenir en compte que no és estàtic. El diàleg i la col·laboració entre cristians és un camí que s'ha de recórrer, en el qual, de mica en mica, anem fent passes esperançadores, però encara no definitives; i en tercer i últim lloc, i ara ja sí, parlant des del protestantisme, haurem de ser conscients del ventall d'opcions i posicions que hi ha en el si de la comunitat evangèlica. El protestantisme va néixer divers i la seva història està plena de multiplicacions i divisions que han fet d'ell l'agrupació de moltes famílies, denominacions diríem nosaltres, molt i molt diferents entre elles, de vegades properes, altres excloents.

Tenint present aquests tres aspectes, com a marc necessari per a la reflexió, ens podem preguntar ara si hi ha un espai comú en què tots els cristians, totes les confessions, ens puguem trobar, malgrat que aquesta pregunta té, en si mateixa, un punt de paradoxa, perquè en la nostra pròpia autodenominació, *cristians*, hi ha la resposta de quina hauria de ser la nostra casa comuna: el Crist. Ens diu l'evangeli de Joan que la Paraula va venir a habitar entre nosaltres i que va plantar enmig nostre la seva tenda, i aquí és on hauríem de poder trobar-nos totes i tots.

Però malgrat la pregària que Jesús aixecà al Pare demanant la nostra unitat (Joan 17) el que massa vegades ens envolta és la disgregació i fins tot, en alguns casos, l'enfrontament. Les visions i definicions que tenim d'aquell que ens hauria de fer u, ens separen els uns de les altres; el cristianisme no pot ser quelcom desunit perquè ell mateix i la seva puresa es dóna en el seguiment del Crist, de Jesús de Natza-ret, Fill de Déu, però les definicions humanes de què és i com s'ha de viure aquest seguiment són el que, a la fi, provoquen la divisió. Una divisió que no es dóna solament entre les grans confessions, sinó que també es viu dins d'elles, sempre tenint en compte aquella diversitat que es viu en aquest treball cap a la unitat.

Les dogmàtiques humanes fan del cristianisme un espai divers. Ara bé, aquest no és el problema; la mateixa essència de Déu és la diversa comunitat trinitària, en la qual Déu és u però tres, i on cada persona es pot diferenciar de les altres en la seva manifestació. Així doncs, el problema no és la diversitat, sinó que s'esdevé quan aquesta el que provoca és separació i disputa. Aleshores és quan com a cristians no reflectim aquesta unitat d'amor dins la diversitat, en la qual la Trinitat es manifesta. No és la pròpia diversitat de Déu que és

reflecteix en el seu poble allò que desuneix el seu poble, sinó que és la intolerància humana que no permet la llibertat de ser i construir-se en formes diferents.

La primera passa en aquest camí de l'ecumenisme cap a la unitat resideix, doncs, en el fet de no voler-nos fer u igual, sinó u divers, un cos amb expressions diferents d'una espiritualitat compartida, la vivència de l'Esperit del Crist.

Des de la multiplicitat creadora de Déu, acceptar i abraçar la variada creació del seu poble, on totes i tots, siguem com siguem i pensem com pensem (sempre des de la connexió profunda amb el Crist) puguem trobar la nostra habitació, aquella on puguem estar còmodes, en la gran casa de Déu. Viure amb la llibertat que ens ha estat concedida i oferint-la als altres és com podem, passa a passa, apropar-nos els uns a les altres, un acostament que naixerà en el respecte comú i reflectirà la multiforme gràcia de Déu, que es manifesta en i entre tots.

Si la dogmàtica humana és més forta per a separar-nos que el Crist per a unir-nos, aleshores és que hem convertit a la nostra definició el nostre déu i hem relegat el Fill de Déu a un mer ídol; per això, el treball ecumènic s'ha de construir des de la convicció profunda que és més fort aquell a qui seguim que allò que ens enfronta, és més gran el que ens uneix que no allò que ens separa. Si som capaços de reconèixer que el Pare ho és de tots, que si totes seguim al mateix i que allò que ens uneix és un únic Esperit, malgrat les nostres diferents opcions i opinions, aleshores ja haurem fet la meitat del camí.

Però no podem ser ingènues; certament, la doctrina separa i hi haurà camins pels quals no podem transitar junts, però l'ecumenisme no demana de nosaltres que fem les mateixes

passes sinó que tinguem el convenciment que l'altre és lliure per escollir les seves, com jo ho sóc per decidir les meves. Déu, en la seva gràcia, ha fet el seu poble divers, perquè en ell totes i tots puguem trobar un lloc, un espai per conuiu- re l'espiritualitat i el seguiment. No podem veure aquesta diversitat com un llast, sinó com la benedicció que Déu ens vol a totes i a tots a dins de casa seva.

La casa comuna del cristianisme és el mateix Crist, que ens demana d'estimar Déu sobre totes les coses i els altres com a nosaltres mateixos, una petició que ens esforcem a aplicar als qui viuen sense creure, però que ens costa molt més de complir amb aquells que, seguint el mateix Jesús, ho fan d'una manera diferent de la nostra. Massa vegades ens és més fàcil estimar el pagà que el cristià que és diferent, potser perquè d'una manera inquisitorial ens erigim en garants de la santedat d'una definició de Déu, considerant els altres com participants de la més profunda de les heretgies. Personalment, porto ja uns quants anys treballant en l'ecumenisme a la meua ciutat, i puc compartir amb vosaltres que he trobat de tot, complicitat i intransigència, abraçada i rebuig, i no solament amb les altres confessions, sinó també dins del mateix protestantisme, dins del qual també he trobat espais en

els quals no he pogut entrar; però si em quedo amb quelcom de tot aquest temps és amb les bones persones que he trobat, que han treballat i treballen braç a braç les unes amb les altres per construir la unitat d'un cristianisme divers. I és que, a la fi, aquesta ha de ser la tasca de l'ecumenisme: permetre la diversitat i promulgar-la com a do del Déu que compartim i en el qual ens podem trobar.

I encara que he de reconèixer que la tasca requereix del nostre esforç i que el camí per recórrer és llarg, no són anodines les passes que hem fet fins ara i tampoc les forces gastades en el treball d'acostar-nos, ans al contrari; si mirem enrere veurem que, a poc a poc, però amb bona lletra, hem anat escrivint una nova història de diàleg i trobada, una que era, segurament, insospitada no fa tants anys.

Sí, per descomptat que hi ha un espai comú per als cristians, la família de Déu, construïda en un únic Esperit, que ens manifesta a totes i a tots fills i filles del mateix Pare, germans i germanes del mateix Crist i entre nosaltres. Que Déu ens faci viure la gràcia de la seva unitat diversa.

Entrevista a **Daniel Giralt- Miracle**

Vicent Boscà (@vbosca)

Periodista

Daniel Giralt-Miracle, a més d'estudiar Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona, també es va llicenciar en Ciències de la Informació a la Universitat Autònoma de Barcelona i es diplomà en Disseny i Comunicació a la Hochschule für Gestaltung de la ciutat alemanya d'Ulm. Ha estat professor de diverses facultats i cap del Servei d'Arts Plàstiques del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, director gerent de la Fundació Caixa de Catalunya, director del MACBA i de l'Espai Gaudí de la Pedrera, a més de ser comissari d'infinitat d'exposicions. Entre altres, ha rebut el Premi Nacional de Disseny de la Generalitat i la Creu de Sant Jordi. Va ser el fundador i primer director de la revista *Batik* i redactor de *Destino*, a més de col·laborador en diferents mitjans de comunicació. També és acadèmic de diverses acadèmies com les de Belles Arts i Ciències i Arts de Barcelona, i en qualitat de corresponent de les de Belles Arts de San Fernando de Madrid i de Sant Carles de València. Tot i aquest currículum, volíem parlar amb ell d'un tema diferent: de religió, i més en concret sobre el protestantisme.

–Comencem pel principi: què és el protestantisme?

–*Protestant* és el malnom d'aquells que volien *re-formar*, és a dir, donar nova forma a una Església decadent i paganitzada, com era la catòlica en aquells temps. Se'ls va denominar amb aquest nom perquè van protestar a la Dieta d'Espira (1529), però sempre, fins i tot Luter, es va preferir el nom d'*evangèlics*.

–Però dintre del que denominem protestantisme, n'hi ha un o més d'un?

–Com a protestantisme s'entén el conjunt de confessions cristianes sorgides de la Reforma del segle XVI, que inicià Luter i seguiren Zwingli, Cauvin i molts altres, al llarg d'aquell segle i del següent. Són protestants els anglicans, els baptistes, els luterans, els germans de Plymouth, els pentecostals i tots aquells que tenen en comú la

preeminència de la Bíblia i actuen seguint sempre el lema de la Reforma (un sol Déu, una sola gràcia i una sola escriptura) i practicant l'abolició de tot tipus de jerarquia que s'interposi entre Déu i l'home. Per tant, hi ha una unitat dins de la diversitat.

–Aquest fet, aquest ventall d'opcions dintre de la comunitat evangèlica, és una riquesa o un problema?

–Ambdues coses. La riquesa ve donada perquè hi ha uns claríssims comuns denominadors que, com he dit, obeeixen tots als tres punts cardinals de la Reforma, però després cada denominació remarca algun element doctrinal: l'Esperit Sant, la pregària, el baptisme, la predestinació, el franc albir, aspectes ètics, etc. No obstant això,

totes elles se senten part de l'església universal constituïda per tots aquells que per fe creuen en Jesucrist i segueixen el seu ensenyament. En això, no hi veig gaire diferència al que en el catolicisme són les congregacions i ordres religiosos. El problema apareix quan les posicions s'extremen pel vessant liberal o pel vessant fonamentalista perquè les distàncies es fan paleses.

–I en què es diferencien?

–En general, en les tradicions pròpies del país on han nascut, dels èmfasis que cada denominació atorga a uns punts doctrinals i a una voluntat identitària.

–Per cert, com arriba vosté a l'evangelisme?

–Per tradició familiar, que van iniciar els meus avis durant els temps de la I República, quan els evangèlics van tenir llibertat de culte, es van poder integrar a la vida civil, van tenir possibilitat de predicar i, sobretot, d'introduir a l'Estat l'espanyol la Bíblia traduïda a les llengües pròpies.

–Què li aporta, que li ha aportat a la seua vida?

–Una mirada ètica de l'existència, una voluntat d'estimar Déu i el proïsme per sobre de tot i entendre que la Bíblia és una eina imprescindible per aprofundir en el missatge de Déu.

–Si vosté és protestant de tercera generació, com es vivia la seua fe al llarg de la dictadura del general Franco?

–La història d'Espanya ens explica que, a diferència dels períodes republicans, durant les èpoques de la Inquisició i també en les dictadures, el protestantisme ha sofert una forta repressió. Cal tenir en compte que el dogmatisme de l'Església abans del Concili Vaticà II va ser molt dur. Ser reformat era igual a ser heretge, i durant el franquisme

«Durant el franquisme, els protestants van ser assimilats als maçons, als jueus, als comunistes, a tot tipus d'opositor. Per tant, les esglésies van ser clausurades i la fe s'havia de viure en la clandestinitat»

els protestants van ser assimilats als maçons, als jueus, als comunistes, a tot tipus d'opositor. Per tant, les esglésies van ser clausurades, les edicions de la Bíblia en la versió de Casiodoro de Reina i Cipriano de Valera, prohibides; els pastors, perseguits, i, en conseqüència, la fe s'havia de viure en la clandestinitat.

–El terme *nacionalcatolicisme*, realment ja ha desaparegut de la societat o encara no?

–El catolicisme d'arrel tradicional, el que es va oposar a tota idea que no fos de la seva ortodòxia, es va imposar fèrriamment. La hibridació que aquest catolicisme va fer amb el feixisme fou l'època més trista del període del catolicisme de l'Estat espanyol, una situació que malauradament encara perdura, i fins i tot diria que pot anar a més. Però sempre hi ha hagut dos posicionaments a l'Església catòlica, per a mi clarament expressats pels monestirs del Valle de los Caídos i de l'Abadia de Montserrat, el que no entén de tolerància i el que és tolerant i dialogant de mena.

–La Constitució reconeix la llibertat religiosa i l'obligació de l'Estat de col·laborar amb totes les confessions. Està passant o es noten diferències?

–Teòricament, la Constitució declara l'Estat aconfessional, però

el pensament de molts ciutadans i jerarquies, el pes de les tradicions, la poca voluntat de democratització fa que en l'àmbit públic s'actui com si fos un país confessional, particularment en els comportaments de les altes jerarquies de l'Estat i en les cerimònies militars.

–Perquè, això de ser un Estat aconfessional, encara no?

–Realment no, com he dit; queda molt lluny encara, però confiem que arribarà.

–Com valora el sistema educatiu pel que fa a l'ensenyament de les religions?

–Jo crec que l'ensenyament de la religió ha d'estar totalment allunyat de l'escola pública, per tant no puc dir que el valoro positivament. Per a mi, la solució ideal és la que han adoptat les comunitats protestants, la de la denominada escola dels diumenges, on s'instrueix els nens, se'ls ensenya a llegir, a estudiar la Bíblia i a reflexionar en comú el sentit de l'evangeli.

–Quin són els punts comuns del protestantisme i el catolicisme?

–La voluntat de ser cristians. L'església, com van dir els reformats: «Ecclesia semper reformanda est», ha d'estar constantment revaluant-se per tal de mantenir la seva puresa doctrinal i pràctica. I aquest va ser l'esperit de la Reforma: eliminar tot allò que eren ingerències externes a l'evangeli, i crec que aquest procés s'ha iniciat en l'Església catòlica, però amb dificultats. El que es manté diferent en el catolicisme és la supremacia del papa, el culte als sants, la jerarquia com a intermediaris entre Déu i l'home, i un seguit de dogmes que actualment molts catòlics s'estan qüestionant. Per això cada cop més l'estudi i el coneixement de la Bíblia és un element

compartit. Un bon exemple és la TIC, és a dir, la traducció interconfessional en català del 1993.

–Els cristians, tots, es poden trobar al costat de Crist?

–Es poden i s'han de trobar en Crist.

–L'ecumenisme és possible?

–Sí, però topa amb els elements identitaris que defensen aferrissadament aquells que no són capaços de permeabilitzar-se. Per a mi encara està en una fase molt inicial, que demana anys de diàleg i voluntat, i no sempre això és produeix.

–Sembla que la confessió evangèlica és la segona en nombre de membres i és la primera en creixement de llocs de culte, a més de ser la quarta ONG per nombre de voluntaris i col·laboradors. Però no ixen als papers... per què?

–Per desconeixement i per la incapacitat de comunicar més enllà del seu cercle aquesta voluntat de servei que permet entendre i estimar el proïsme.

–Com analitzen vostés el paper de la jerarquia catòlica en temes actuals com el traspàs de Franco a l'Almudena, els casos de pederàstia...?

–Vacil·lant i dubitatiu. Aquestes són qüestions inexplicables i penoses que lamentem profundament.

Realment, l'autèntica església cristiana ha d'estar en permanent procés de reforma, ha de fer neteja, ha de retornar als orígens.

-En quina llengua resen els protestants a Catalunya?

-Una acotació: els protestants no resem, preguem. No repetim pregàries, sinó que improvisem oracions. Quant a l'idioma que utilitzem, la repressió franquista del català va tenir una forta incidència en les comunitats protestants. Tot i que la primera traducció moderna del Nou Testament que es va imprimir en la nostra llengua va aparèixer a Londres, el 1820, en les comunitats protestants ha dominat el castellà, ja fos perquè els missioners estrangers es resistien a aprendre el català, ja fos perquè les famílies mantenien el català en cercles familiars, ja fos per la forta immigració que hi ha hagut. A Catalunya la cosa canvià amb la restauració de la Generalitat i la seva política lingüística, i cada dia més les lectures, els cants, les pregàries, les meditacions, es fan en català.

-La música continua sent molt important?

-Bàsica. De fet, la meitat del culte és cantat. Des del període de la Reforma que el protestantisme abandonà el gregorià i incorporà les tonades populars als seus himnes, la música i el cant van esdevenir un

element de cohesió de la comunitat, un mitjà a través del qual fer una adoració col·lectiva a Déu. I això es va produir tant en el període del barroc com a partir del segle XX amb el *gospel* americà. El cant manté viva la comunitat.

-El paper de la dona el tenen vostès molt clar. Arribaran els catòlics a integrar-la completament?

-De la mateixa manera que cada dia més en les esglésies protestants de tot el món, i de totes les denominacions, hi ha més pastores i bisbes-

ses i que, tot i que algunes comunitats conservadores s'hi resisteixen, a la praxi en el Consell de Diaques i en el Consell Presbiteral augmenta el nombre de dones, crec que tard o d'hora la jerarquia catòlica acabarà incorporant també les dones plenament, que en els ordres monàstics ja en són majoria.

Protestantisme i societat. Presència i percepció pública del protestantisme.

Enrique Mota Vidal

Expresident de CECVA

Al mes de setembre passat es van complir 130 anys d'un esdeveniment ocorregut a València, sense cap repercussió mediàtica. El diumenge 2 de setembre de 1888, en una casa particular, es constitueix oficialment la primera església evangèlica de València, fundada i dirigida pel missioner suec Carlos Augusto Haglund. Entre els nou membres constituents, que prèviament havien sigut batejats, estava Luis Vidal, el meu besavi. Els seus descendents, ja per la cinquena o sisena generació, continuen sent, encara que no tots, evangèlics i estan distribuïts per França, l'Argentina i el Brasil, a més d'Espanya (exili provocat per la Guerra Civil Espanyola i la dura postguerra). Des de llavors, les esglésies evangèliques s'han distribuït per tot el territori de la nostra comunitat, amb algunes congregacions que ja són més que centenàries i altres de més recents. Aqueix desenvolupament s'ha enfrontat amb molts problemes des del principi, perquè tan sols ha gaudit de molt breus períodes de relativa llibertat i ha patit una guerra civil, una postguerra i uns anys de dictadura, que esclafava tot tipus de dissidència, siga política o religiosa. Aquells anys van deixar una profunda petjada en la memòria col·lectiva del poble evangèlic.

Les generacions evangèliques que van conèixer la dictadura i la transició a la democràcia tenen una percepció diferent de la de les noves generacions, que han crescut ja en un clima de llibertat. Però tots hem vist com en molt poc de temps hem passat d'una societat dirigida, fins i tot en la legislació, per una moral catòlica romana (que era acceptada

i seguida, almenys externament) a una societat *avançada*, i tan avançada que, en alguns aspectes, xoca amb el que és la nostra concepció cristiana de l'ésser humà, de la família i de la societat. I és que, encara que la transició política espanyola va ser exemplar en molts aspectes, i objecte d'estudi, al meu parer la transició religiosa no s'ha produït i hem *saltat* des d'un nacionalcatolicisme, amb minories d'altres religions que vivien en la clandestinitat i després van ser més o menys tolerades, a una societat en què els poders públics (govern central i també els governs autonòmics i municipals) consideren les creences religioses com un llast i pretenen limitar-les a l'esfera del privat, sense presència ni participació en la *plaza pública*. Abans de considerar alguns aspectes d'aquesta percepció pública, tractaré breument algunes qüestions relatives a la presència actual de les congregacions evangèliques en la nostra Comunitat Valenciana.

Presència

Segons dades de la Federació d'Entitats Religioses Evangèliques d'Espanya (FEREDE), presentades en el Congrés Evangèlic celebrat al mes de juliol de 2017 a Madrid, dins dels actes commemoratius del 500 aniversari de la Reforma protestant, la confessió evangèlica a Espanya és la segona, després de la catòlica romana, en nombre de membres i la primera en creixement dels llocs de culte. Considerant l'obra social en conjunt de totes les esglésies i entitats evangèliques, constituïm la quarta ONG espanyola per nombre de voluntaris i col·laboradors, per persones ateses i despesa realitzada, que molt majoritàriament correspon a aportacions dels fidels. Això vol dir que hui en dia és possible trobar una església evangèlica, i a vegades més d'una, en moltes de les nostres ciutats i pobles de

grandària mitjana, i que l'esforç d'atenció i ajuda a les persones més desfavorides és molt major que la nostra realitat social i el que *ens correspondria* per la nostra grandària.

No obstant això, també hi ha aspectes negatius: en moltes ocasions, la *multiplicació* dels llocs de culte es produeix per la *divisió* de les congregacions, que obeeix no tant a estratègies missioneres com a personalismes i dificultats per a «guardar la unitat de l'Esperit en el vincle de la pau».

Des del Consell Evangèlic de la Comunitat Valenciana (CECVA) hem treballat tractant de conjuminar esforços i potenciar la imatge pública dels protestants valencians, encara que la nostra estructura no és *piramidal* i la nostra representativitat es limita als poders públics, respectant la independència i característiques teològiques de les congregacions. Aquest és un altre dels punts delicats, perquè la diversitat és molt gran i els èmfasis particulars poden fer ombra a aspectes fonamentals en els quals sí que estem units.

Continuant amb la presència, és notable (numèricament és la primera denominació) la de l'Església Filadèlfia, que des de principis dels anys seixanta s'ha estès entre el poble gitano. Encara que les relacions amb altres esglésies evangèliques existeixen, i pastors gitans treballen en CECVA, no sempre és fàcil mostrar aqueixa unitat.

Alguna cosa similar ocorre amb altres esglésies ètniques, que s'han multiplicat amb l'augment de la població immigrant. En molts casos, la persona immigrant nouvinguda, que pot ser ja de confessió evangèlica, cerca els seus compatriotes i s'integra més fàcilment en congregacions pròpies, o com a molt mixtes, que no en unes altres. Si a això afegim la barrera de la llengua, com és el cas de moltes de les persones d'origen africà, xinès o ucraïnès, entendrem millor aqueixa diversitat.

Aquesta realitat ha influït, evidentment, en la percepció que tota la societat –inclosos els poders públics– té dels cristians protestants, però no voldria deixar d'esmentar una altra realitat a la qual estem potser més acostumats i no cataloguem com a *immigració*. Per tota la nostra costa, principalment a la província d'Alacant, tenim congregacions evangèliques de parla alemanya, anglesa, noruega, etc. que comparteixen amb els *nadius* bona part de l'any. Són congregacions establides i acceptades, però a les quals els costa, com a les anteriors, establir una relació *cap a fora*.

Per a finalitzar el punt de la presència, esmentaré un altre acte que considere positiu i significatiu. El passat 17 de novembre de 2017 es

va celebrar a l'Església Evangèlica «Jesús és el Senyor» de la ciutat de València una Litúrgia de Reconciliació, amb la participació d'esglésies protestants i la catòlica romana de València, copresidida pel pastor de la congregació i l'arquebisbe de València. Dins de l'acte, un sacerdot catòlic va elevar a Déu una oració, demanant també «perdó als nostres germans cristians a València pels nostres errors». Per part evangèlica vaig elevar una altra oració en la qual vaig incloure l'acceptació de la petició de perdó i, al seu torn, la nostra petició de perdó per la nostra falta d'amor. L'acte oficial, acordat en comissió de treball, no va ser el final, sinó el principi d'una col·laboració posada al servei dels nostres conciutadans, les percepcions dels quals tractaré de resumir des de la meua experiència i particular punt de vista.

Percepció pública del protestanisme

Per a una bona part de la nostra societat, que no es considera religiosa, i menys encara practicant, els protestants, juntament amb tots els creients de qualsevol religió, som valorats com a persones i pel que fem, *a més* de tindre fe. El desconeixement és molt gran, en general, i tots entrem en el mateix

sac. L'única cosa que ens fa eixir a la llum pública, de tant en tant, són els escàndols en els quals ha participat algun «pastor evangelista» (per evangèlic), i romanem invisibles la major part del temps.

La Constitució Espanyola reconeix la llibertat religiosa i l'obligació, per a l'Estat, de col·laborar «amb les altres confessions». El mandat va arribar a plasmar-se, uns anys després, en la signatura d'acords de col·laboració entre l'Estat espanyol i les esglésies evangèliques, representades en la FEREDE, entitat creada a aquest efecte. Els acords daten del 1992 i, més d'un quart de segle després, necessiten una actualització i fer-los plenament efectius, però mai podran competir amb uns altres, més antics i amb caràcter d'acord internacional. Encara que no es tracta de competir, sinó simplement que l'Estat siga neutral (*aconfessional*, diu la Carta Magna) i respecte totes les minories.

Per a concloure aquesta aportació, repetiré el que he dit en altres fòrums i en anteriors ocasions: per a avançar en una percepció pública que siga més justa, o almenys més ajustada a la nostra realitat, necessitem participar en l'educació pública, a través del canal ja establert i que funciona en quasi totes les restants comunitats autònomes, amb l'assignatura d'Ensenyament Religios Evangèlic, i tindre accés als mitjans públics de comunicació (si és possible, en millor horari que el programa evangèlic que emet Ràdio Nacional d'Espanya). Cap d'aquestes dues coses és en aquest moment una realitat, encara que la primera sembla més a prop i espere veure-les, si Déu vol.

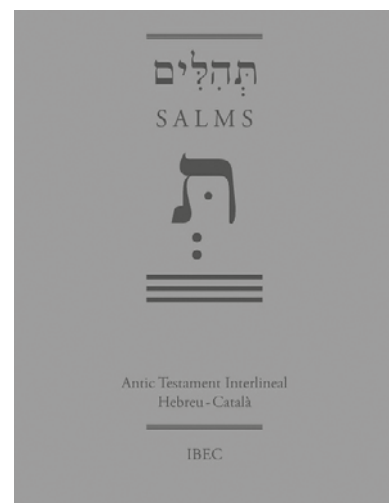
La importància de la Bíblia en el Protestantisme

Noemi Cortes

En el camp protestant, el coneixement de la Bíblia és d'importància cabdal: la Bíblia està inspirada per Déu i a través seu podem conèixer el propòsit de Déu per a la humanitat des del moment de la seva creació. La necessitat de conèixer la Paraula de Déu d'una manera individual ha estat una de les prioritats en el protestantisme des del seu bell començament.

Quan Martí Luter va iniciar la Reforma protestant, al segle XVI, va adonar-se que era imprescindible que el poble tingués accés a la Bíblia en la llengua que els fos propera. Fins aquell moment, la llengua de l'Església, de l'espiritualitat, era el llatí, i això feia complicat que la gent del poble se sentís propera i involucrada en el coneixement de la Bíblia: el poble ja no parla llatí i, per tant, els és una llengua aliena i incomprendible. Fins aquell moment, la Bíblia només arribava al poble a través del clergat.

Luter dedicà molts anys a traduir la Bíblia a l'alemany, i aquí entra amb força el paper d'un nou invent que acabaria transformant el món cultural de la societat: la impremta. També cal destacar que les noves llengües vernacles necessitaven una normalització lingüística i podem afirmar que Luter, amb la traducció de la Bíblia a l'alemany, fa un gran pas en aquest aspecte. Però també cal tenir en compte un altre inconvenient per fer que la Bíblia arribi a tothom: una bona part de la societat no sabia llegir ni escriure. El grau d'analfabetisme era molt alt, i per això

un dels trets diferencials del protestantisme és que juntament amb la implantació d'esglésies es fomenta la creació d'escoles, per fer possible l'adquisició de la lectura i l'escriptura com una eina primordial per a la població.

Però mentre tot això passa, cal que la doctrina bíblica arribi a la gent, i això es fa mitjançant la música: es posaven textos bíblics a les melodies populars, i això facilitava l'aprenentatge de la Bíblia i la seva doctrina. Actualment, la música continua sent un tret característic del poble protestant, que dona molta importància al fet que el text sigui fidel a la Bíblia.

Luter i altres reformadors van marcar la base doctrinal de la Reforma protestant, que s'acabà sintetitzant en les Cinc soles: «Sola fe, Sola gràcia, Sola escriptura, Sols Déu, Sols a Ell la Glòria». Aquestes expressions resumeixen les creences teològiques que es contraposaven a la doctrina catòlica i que els reformadors criticaven, ja que donaven tota la força i el poder a l'Església i a la jerarquia de l'Església, especialment al papa, i no ho feien a qui realment

«Hauríem de llegir la Bíblia amb una ment oberta per conèixer la veritat sobre Déu, la vida, la natura de l'home»

corresponia, és a dir, a Déu i a tots els cristians, ja que es basa en el sacerdoci universal.

Podem veure que una d'aquestes soles és «Sola Escripura»: la Bíblia és la Paraula de Déu i ha de ser accessible per a tots, i cadascun de nosaltres ha de poder interpretar-la i treure'n els ensenyaments sense ningú que ho faci per nosaltres, amb l'ajut de l'Esperit Sant. Tots ens podem enriquir i ningú no és més que l'altre, i de manera individual cal que tots fem el nostre camí en l'aprofundiment de la Paraula. Això s'oposava a la doctrina catòlica, que establia que l'Escriptura només la podia interpretar el Magisteri de l'Església: «Tu referma't en allò que has après i és la teva convicció, sabent de qui ho has après i que des de ben jovenet coneixes les Sagrades Escriptures, que poden donar-te la saviesa que duu a la salvació mitjançant la fe que és en Crist Jesús. Tota l'Escriptura és inspirada per Déu i serveix també per a ensenyar, per a refutar, per a corregir, per a educar en la rectitud...» (2a Timoteu 3,14-16).

La Bíblia és un dels llibres més venuts del món i amb més traduccions a les diferents llengües. És la font d'inspiració de tot cristià, i en ella hauríem de posar la nostra mirada les diferents branques del cristianisme; llegir-la amb una ment oberta

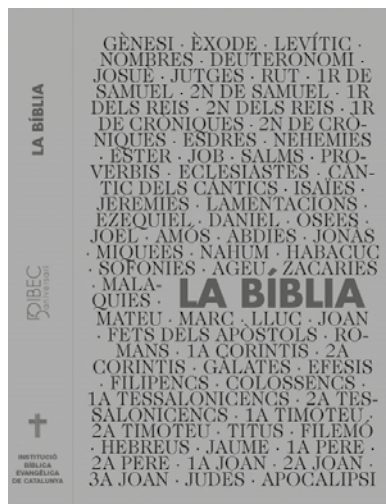
ens ajuda a conèixer la veritat sobre Déu, la vida, la natura de l'home i ens ajudarà no sols a conèixer Déu sinó també a nosaltres mateixos.

La Bíblia ens ofereix una visió històrica de la vida abans i durant l'època de Jesús. L'Antic Testament ens parla del que va succeir en l'inici de la humanitat i com era la vida en aquells anys, com es van repartir les terres d'Israel (Gènesi), la fugida d'Egipte (Èxode), un tractat de legislació (Deuteronomi), crònica de guerres i divisions (Reis, Cròniques, Ester...), i així podríem anar citant molts altres aspectes que ens fan conèixer la història de la humanitat i que amb l'ajut dels llibres de la Bíblia ens ajuden a situar-nos. Com hem dit, l'Antic Testament parla de l'època d'abans de Jesús. El Nou Testament comença amb el naixement de Jesús, la vida de Jesús, la seva mort, els seus deixebles i el missatge de vida que dona per a tots els qui la llegeixen. La investigació dels fets històrics mostra una gran

similitud entre el que trobem a la Bíblia i la informació extrabíblica que s'ha anat descobrint.

Però també hem de tenir clar que la Bíblia no és un llibre d'història, ni un tractat de psicologia o filosofia. Per als evangèlics, el fet de llegir la Bíblia ens obre un món de coneixement que t'ajuda a plantejar-te la vida, a entendre-la i a viure-la seguint els ensenyaments que hi trobem. La Bíblia ha estat motiu de persecució de molts cristians al llarg de la història, ha estat cremada i s'ha intentat destruir no sols a les persones que la seguien sinó com a text, però la seva força ha continuat viva i ha fet que els evangèlics visquin sempre seguint els seus ensenyaments, ens ofereix ensenyaments morals i alhora ens dona un coneixement clar de Déu i el seu missatge: veritat, victòria, benedicció, i de bon camí, sempre pensant cap a una vida futura després de la mort.

La lectura i l'estudi de la Bíblia ha

de ser feta d'una manera individual per arribar a tenir una experiència personal i pròpia. Cadascú tenim la nostra visió de la vida, les nostres necessitats i preocupacions i hem de buscar les nostres respostes. No cal que ningú ens interpreti el que ens diu ni el que hem de creure, d'aquí la necessitat de tenir accés als textos bíblics. Això no treu la necessitat de l'enriquiment que suposa un estudi col·lectiu de la Bíblia, partint de la base que tots som iguals davant Déu i que totes les opinions ens poden ajudar en un moment determinat.

La Bíblia és la base de la fe per als protestants i, per tant, la guia en la vida, això ens permet un coneixement fonamental de la gràcia de Déu. És un text literari imprescindible en la vida del creient protestant, ja que ens permet aprendre les bases de la fe des del punt de vista teològic, que hem d'aplicar a la nostra vida diària. Per això creiem que està inspirada per Déu, i el seu coneixement ens permet créixer es-

piritualment, ens guia a les nostres vides, ens ensenya i ens corregeix, ens inspira i ens porta a lloar Déu.

